

YAZSIZ YIL - II*

(Bir Ümittir Söylenemese de...)

Zülfıye Kuralbaykızı**

■ Nisanın ortalarında, güllerin tek tük açıldığı bir zamanda Merve-rit'in düğünü oldu. O, akrabası olan malum delikanlıyla yuva kurdu. Bundan sonra Sabir'in hayatında sert bir değişim yüz verdi. İçkiye ve sigaraya tekrar başladı. Bir yerlere gitme âdeti çıkardı. Buvgul teyzenin zamanın çoğu, oğlunu aramayla geçiyordu. Yağışlar başladığında nice defa Sabir'i çamura bulanmış yatar hâlde bulmuş, kaldırıp ağlaya sızlaya eve getirmişti. Oğlunun kendi kendini harap etmesine dayanamayan ana ona çıkıştı:

"Bu kadar çok içecek ne var? İçkiden fayda görmezsin, diye söylemiştim ya sana!"

Sabir'se buna cevaben "Ne olacaksa olur, dert etme ana!" derdi.

Kardeşinin sağda solda sarhoş gezmesinden utanan Memetkul, gelip anasına zehrini saçtı:

"Muradına erdin mi ana? Şimdi huzur içinde yaşa!"

Buvgul teyze karşılık verip büyük oğlunu azarlayarak kovmadı bu sefer ama akşam olunca yorgan döşek yattı. Hanifehan, gelinlik görevini yerine getirmek maksadıyla incecik beline el kadarcık önlüğünü bağlayıp konu komşuya gösterircesine avluya giriverdiğinde çakırke-yif Sabir birdenbire onun karşısına çıktı ve "Anama kendim bakarım!" dedi. Hanife gelin, kızarıp bozarak çıkıp gitti.

Sabir içkiyi bıraktı. Anasına bakmaya başladı ama Buvgul teyze hemencecik kendine gelemeydi. İç karartıcı düşünceleri kendine yaklaş-

* Türkiye Türkçesine Aktaran: Veli Savaş Yelok.

** 1966 yılında Cızzah'ta dünyaya geldi. 1989 yılında Cızzah Pedagoji Enstitüsü Özbek Filolojisi Bölümünden mezun oldu. Yayımlanmış eserleri *Turmush*, *Yovuzlik Farishtasi*, *O'lim Hech Narsa Emas*, *Armon Asirasi* ve *Mashaqqatlar Girdobi*'dir.

tırmamaya çalışsa da neticede Sabir'in duyguları buna izin vermedi. O, günün birinde "Sen olmasan ben nasıl yaşarım anacığım? Benim yaşamam için bir an önce iyileş anacığım! Benim gibi biçare, senden başka kime lazım? İyileşsen yeter, içkiyi bir daha ağzıma koymayacağım! Söz veriyorum." deyip ağladı. Buvgul teyzenin yumuk gözlerinden yaşlar aktı. Yine de ana, on gün sonra yerinden kalkabildi. Buna herkesten çok Sabir sevindi. O yine mırıldanarak türkü söylemeye başladı...

* * *

Yaz her zamanki gibi güzel geçti. Eylül sonlarında Sabir tuhaf bir haber alıp getirdi.

"Merverit, kocasıyla anlaşamamış, ayrılmış. Baba evine geri dönmüş, ana."

"Deme, kötü olmuş ya!"

Sabir "İyi olmuş, deyin!" deyip güldü.

"He, hınzır!"

"Şaka yapmıyorum, ana!"

"Anlamadım..."

"Yine istemeye gitmeyecek misin, ana?"

"Nasıl olur ki?"

"Bir şey desem üzülmezsin değil mi?"

"Söyle."

"Baharda hasta olduğunda çok korkmuştum. Sana bir şey diyeyim... Bir başıma kalmaktan korktum..."

Buvgul teyze titredi. Gözlerini yere dikti.

"İhtimal, babası artık razı olur!" dedi Sabir ümitvar ahenkte.

"Belki..."

"Amma velakin Merverit'i başka birine verseler de o, önünde sonunda yine dönüp gelecek!"

"Senin gibi bir çocuğu gönlünden çıkaramıyor olsa gerek. Kurban olayım sana!" diyerek içi taşıp oğlunun başını göğsüne bastı Buvgul teyze.

"Ne yapacağız şimdi, ana?"

"Sen ne diyorsan, o!"

Sabir'in başı göğşe değdi. Anasını birden kucaklayıp döndürmeye başladı.

"Benim anacığım! Biricik kıymetlim!"

“İndir beni yere, senin ağır bir şeyi kaldırman mümkün değil!” diye yalvardı ana ama Sabir anasının söylediklerine kulak asmadı. Yoruluncaya kadar Buvgul teyzeyi fırl fırl döndürdü sonra üzerine titreyerek ihtimamla yere indirirken kesik kesik nefes alarak fısıldadı:

“Yumruk kadar kalmışsın ya anacığım! Yumruk kadar... Bir de ağırım diyorsun ya!”

Buvgul teyze sendeleyerek duvara dayandı. Onun başı dönüyor, kendi kendine endişeleniyordu ama epeyce bahtiyardı... Üç gün geçtikten sonra Buvgul teyze yine Sayhan köyüne doğru yola düştü. Mecit Ağa bu sefer şuydu buydu, diye konuşmadı, kapıdan kovdu onu. Bu yaptığı yetmezmiş gibi “Akılsız anana gerekeni söyleyiver aksi hâlde yapacaklarımdan sorumlu olmam ben!” mahiyetindeki sözlerini tek kelimesini bile atlamadan iletmesi için Memetkul’a adam gönderdi. Uzun zamandır buna benzer can sıkıcı şeyleri işiteceğini düşünen Memetkul, tahmin ettiği şeyleri duydu. Anasının yanına gelip “İnsanlara alay konusu olduğun yetmemiş gibi şimdi de deli namını aldın! Artık keyfin yerine geldi mi yoksa daha da eksiği var mı düşüncesiz işlerinin?” diye bağırıp çağırırdı.

“Deli” sözünü işitince Buvgul teyzenin yüzü, belli belirsiz değişti ama önemsemeden soğanların arasındaki yabancı otları temizlemeye devam ededurdu.

“Adamı insan içine çıkamaz ettin ya! El âleme alay konusu olup olmayacak iş için neler yapıyorsun ana?”

“Milletin gülmesi umurumda değil!” dedi Buvgul teyze işinden başını kaldırmadan.

“Senin kulakların Sabir’in söylediklerinden başka şeyi duymuyor.”

Buvgul teyze umursamadı. Memetkul birkaç saniye düşündükten sonra mülâyim bir tonda konuştu:

“Mademki Sabir’i evlendirmek şart, o zaman kendi dengimizi bulalım, diye evvel de söylemiştim. Sense gökteki ayı istiyorsun vesselam. Ben o kızı gördüm. Sonuçta ona Hurlıka desem bile az gelir. Böylesi bir kız, kocasız kalsa bile Sabir’e...”

Beklenmedik bir anda Buvgul teyze yerinden kalktı. Eteğindeki otlar soğan maşalasına saçıldı. “Niye her fırsatta Sabir’i yerden yere vuruyorsun? Gözü mü kör, ağzı mı yamuk? Allah’ın reva gördüğü ‘ayıbı’ nı sen söyleyip durmasan da herkes biliyor. İşte şu kız da... Ama senin söylediğin Hurlıka’nın binlercesine yavrumun kışının kılını dahi layık görmüyorum! Anladın mı? Şimdi çık, git!” diye bağırırdı.

“Hemen sinirlenme ana! Ben de evladınım, sana kötülüğü reva görmüyorum. Sadece millete alay konusu olmayalım, diyorum. Ama sen başladığım sözümün sonunu getirmeme bile izin vermiyorsun, doğru bildiğin neyse onu söylüyorsun hemencecik!”

Buvgul teyze meıus bir hâlde “Söyle, ne diyorsun aslında?” dedi.

“Tugalbay Efendi'nin bir kızı varmış. Yaşı, Sabir'in emsali olsa gerek. Görünüşü az biraz hantal demezsen bütün işleri görürmüş...”

Buvgul teyze “Kara bahtıma lanet olsun...” deyip gömleğinin yenini gözlerine bastı.

“Ana, hâlini bilen helak olmaz, derler. Her iş elinden geliyorsa, Sabir'in yemeğini suyunu verip kirini temizlese, çamaşırını yıkasa yeter, değil mi?”

Buvgul teyze birden ağlamayı bıraktı:

“Gül gibi kardeşine deli kızı mı layık gördün?”

“Başkası razı olmuyor!”

Kendine hâkim olamayarak “Olmazsa olmasın!” diye bağırdı Buvgul teyze ve ekledi:

“Lakin Sabir, salak kızla evlenmeyecek! Çık, defol! Gözüme görünme!”

Memetkul da kendini tutamadı:

“Kovmasan da gidiyorum! Ama şunu bil, artık bu eve adımımı atmayacağım!”

Memetkul dövüşken horoz gibi boynunu öne uzatarak sokaktan tarafa geniş adımlarla hızlı hızlı yürüdü. Beş dakika sonra evden çıkan Sabir, anasının yanına geldi ve mahzun bir ahenkte konuştu:

“Artık hiçbir yere gitme, ana!”

Buvgul teyzenin gözyaşları soğan maşalasına döküldü... Bu sözler eylülün sonlarında söylendi. Ekimin ortalarındaysa Merverit'i tekrar everdiler. Uzaktaki bir dağ köyüne gelin olup gitti o... Bundan sonra Buvgul teyzenin gördüğü günü dert, sıkıntı... Sabir yine içkiye müptela oldu. Bu da yetmezmiş gibi dondurucu soğugun, yağmurun olduğu günler başlamıştı. Bunların hepsi Sabir'in sağlığına çok kötü tesir ediyordu. Kurtarılan yarı canlı böbrek de ciğer de, neredeyse bütün organları gün geçtikçe çalışmaz oluyordu. Sabir ateşler içinde yatıyordu. Ama o, birazcık toparlayınca yine içmeye, tüttürmeye başlıyordu. Sadece sarhoş vakitlerinde onun keyfi yerine geliyor, neşeli oluyordu; önce güzel sözler söyleyip sohbeti coşturuyor, sonra fıkralar anlatıp anasını epeyce güldürüyor, sonunda da ya oturduğu yerinde uyuyakalıyor ya da hüngür hüngür ağlıyordu. Kış akşamlarında inleyip sızlayarak geçirmedığı gece, azdan da az oluyordu.

“Sağlığına doğru gelmediğini bildiğin hâlde niçin içtikçe içiyorsun? Şu zehri, zıkkımı içmesen olmaz mı?” diyerek yalvarıyordu Buvgul teyze.

Sabir de “Evlenmek nasip olmadı, hiç olmazsa içkiyle gönlü hoş tutalım, ana!” diyordu.

Buvgul teyze “Evlenmeyi nasip etmedi, diyorsun, peki! Evlenmekte bir hikmet var, diye düşünüyorsun zahir. Karı kocalığın olanı biteni çile, sıkıntı. Aslında senin şu günün padişahlık! İşte abin evlendi, başı göğe mi erdi, ha? Evlendiğinden beri başı sıkıntıdan kurtulmadı zavallının. Yarım gün işe gitmese hanımı ensesinde boza pişiriyor. Abin biçareye, bizim yanımıza gelmeyi dahi bıraktırdı hanımı. Bu geberesice cadılar, nikâhına girinceye kadar dut yemiş bül-bül gibi hanım hanımcık olur sonra hünerini gösterir. Böyle işte, sen kadınları bilmezsin!” diyerek dilinin döndüğünce konuştu, elinden gelen her şeyi yapıp oğlunu evlenme fikrinden “soğutmak” niyetiyle canla başla kadınları, kızları kötüleyip durdu.

Solgun yüzüne dertli bir tebessüm yayılan Sabir, anasının söylediklerini durup sessizce dinledi sonra da “Eh, anacığım ya!” dedi ve ceketini sırtına atıp sokağa çıktı. Bu gitmesiyle o, iki gün görünmedi. Buvgul teyze endişe ve korku içerisinde ne yapacağını bilemedi. Memetkul’la beraber gitmediği sokak, aradığı yer kalmadı ama sonuçta Sabir’den haber çıkmadı. Memetkul karanlık düştüğünde eve girerken kararlı bir şekilde “Bu akşam da bekleyelim, gelmezse sabah erkenden polise haber vereceğim.” dedi. Buvgul teyze cevap vermedi. Ayakları şişen, hırıltıyla zar zor nefes alabilen ananın konuşmaya dermanı kalmamıştı. Memetkul yine bir şeyler söyledi ama Buvgul teyze onu duymadı, kendisinin “fakirhane”sine girdi, güçlkle gidip döşegine yattı, kendinden geçti...

Bir ara konuşma sesleri kulağına çalınan Buvgul teyze, gözünü açtı. Sabir yanı başında, yüzüne endişeyle bakıp duruyordu. Sabir hafifçe eğilip “İyileştin mi ana?” diye sorarken onun sesi boğuk boğuk çıktı. Buvgul teyzenin gözbebekleri büyüdü.

“Sen iyi misin? Yavrum...”

“Sapasağlamım, korkma!”

Memetkul araya girip konuştu:

“İki saatten beri sorup duruyorum lakin tek kelime etmedi, dilini mi yuttu, ne oldu?”

Buvgul teyze büyük oğluna manalı manalı baktı lakin Memetkul bunu anlamadı.

“Bu çocuğun bizi diri diri mezara sokmaya mı niyet etmiş? İnsan bu kadar düşüncesiz olur mu? Tamam, yeter artık! Bu kadar zaman kendi hâline bıraktın. Artık bu çocuğun yularını bana vereceksin, ana! Nereye gittiğini söyledi, söyledi! Söylemezse onu götürüp polise teslim edeceğim. Polisin nezarethanesinde iki gün yatsın sonra öyle bir şakır ki bül-bül bile dilini ısırır!”

Buvgul teyze öfkeyle yerinden kalktı, büyük evladına öyle bir kızgınlıkla, öyle bir öfkeyle baktı ki Memetkul gayriihtiyari yerinden kalkıp kapı tarafına yö-

neldi. “Kendi canı sağmış, şuna bile şükretmez misin, nankör!” diye onun arkasından bağırarak saydırdı Buvgul teyze.

Sabir anasını sakinleştirdi. Sonra ana oğul uzunca bir vakit şundan bundan konuşup oturdular. Sabir bir ara “Nerelere gidiverdin, diye niye sormazsın ana?” dedi.

“Kendın söylersin, diye bekler dururum...”

Buvgul teyze dökülmüş dişlerini göstererek hafifçe gülümsedi. Sabir, anasının tam da şu görünüşünü aklına kazımak istemişçesine bir an gözünü kırpmadan bakıp durdu sonra kırgın bir sesle “Merverit’i görüp geldim.” dedi.

“Aman Allah’ım, böyle bir soğukta dağa mı gidip geldin?”

“Dağ bile olsa o kadar da sıkıntı değil... Aykar, denen yermiş. Merverit’in yaşadığı ev, dağın tepesinde. Altta bulutlar süzölüyor...”

Buvgul teyze “Kendi iyi miymiş?” diye ihtiyatlı bir şekilde sordu.

“İyi, iyi...” deyip alnını ovuşturdu Sabir ve ekledi:

“Böylesine ulu bir dağa nasıl yaşıyor, diyerek gelene kadar düşündüm.”

“Kendisiyle görüştün mü?”

“He görüştüm, konuştum.”

“Aman Allah’ım!”

“Önünde sonunda dönüp geleceğim lakin şu anda gelmemin yolu yok, dedi. İmansız kocası dişarı dahi çıkarmıyormuş. Kapıyı kilitleyip anahtarını da yanına alıyormuş. Ben onunla kapı ardından konuştum.”

Sabir bir an nefes alıp devam etti:

“Bana göre o, yeni yıla yakın gelecek...”

“Kendi mi böyle dedi?”

“Kendi...”

“Hey Allah’ım, daha neler!”

“Niye? Geleceğine inanmıyor musun? Artık içmeyeceğim, sigara da tütürmeyeceğim. Yeni yılın gelmesine az kaldı. Güzelce hazırlanıp bekleyeceğiz, ana! Tamam mı?”

“Tamam.”

Ana oğul biraz daha konuşup durdular sonra uykuya çekildiler. Sabir, başını yastığına koydu ve horlamaya başladı. Buvgul teyze düşüncelere daldı. Bir ara Sabir’in sayıklaması kulağına çalındı ve o, sıçrayıp hemencecik yerinden kalktı. Oğlu, alev topu olmuş yanıyordu. Buvgul teyze, nice yıldan beri isimlerini unuttuğu ilaçları oğluna içirdi, komşu gelini çağırıp ateşi düşüren iğne

vurdurdu ama hiçbiri fayda etmedi. Tan vaktine yakın Sabir'i alıp hastaneye götürdüler.

* * *

Yeni yıl arifesinde Sabir hastaneden çıktı fakat içmemek, tüttürmemek ve iki ay sonra da gelip tedavisini tekrar devam ettirmek şartıyla... Eve geldiği gündün başlayarak Sabir bekleme merakına düştü. Heyecan içerisinde her iki cümlesinden birinde “Bu yılki yeni yılı tamamıyla başkaca karşılayalım, ana!” derdi. Sabir'in sevdiğini yeni yıl akşamında kendi ayaklarıyla çıkıp gelecekmış gibi muntazır beklediğini anlayan anaya, onun bazı hareketleri tuhaf gelse bile o, âdet olduğu üzere tek kelime etmedi. Oğlu ne dediyse bunu onaylıyordu. Nihayet arzuyla beklenen yeni yıl geldi. Ancak...

Gece üç sularında kuş sütünün eksik olduğu sofranın kenarında, süslenen çamın yanı başında Sabir'in uyumadan beklediğini gören Buvgul teyzenin yüreği ezildi. İçi parçalandı... Sabahleyinse Sabir üç, dört arkadaşını çağırıp epeyce eğlendi. Yeni yılın ilk gününden başlayan içki macerası, sonunda Sabir'i yine yatağa düşürdü. Şubatın ortalarında o tekrar hastaneye yattı. Bu defa ahvali epeyce ağırdı. Yumruk kadar kalan bedeni, gece gündüz ateşten kavruluyordu. Perişan eden ağrı, hâlsizlik, iştahsızlık...

Bu günleri göreceğime ölseydim, daha iyiydi, diye düşünürdü Buvgul teyze çaresizce. Lakin hemen arkasından tövbe edip söylediği sözlerden vazgeçerdi. “Sen ölüp gitsen çocuğuna kim bakar, ahmak! Evladın başkasının elinde perpeşişan olmasın, istiyorsan kendine ömür iste Allah'tan!” diye içinden geçirirdi. Sabir, ateşi düşüp de az biraz kendine geldiği gün “Ana! Bu sefer de iyileşir miyim ki?” dedi. Anası da “İyileşeceksin, elbette iyileşeceksin! Şimdi seni soğuk hava da etkiledi ya! Bir düzelsen, yaza da çıkıversek yaşamamış gibi olacaksın bunları.” diye cevap verdi.

“Sıkıntı içmekten çıktıysa artık bir gram dahi içmem, ana.”

“Doğru yaparsın, evladım.”

İki ay sonra Sabir'in eve gitmesine izin verildi. Onun durumu daha iyiydi ancak tanıdık doktorun sözleri Buvgul teyzeyi düşüncelere salmıştı. Doktor, hastaneden ayrılmasının öncesinde Buvgul teyzeyi odasına çağırıp “Bu, oğlunuza yapılan son tedavi. Üç, dört ay sonra onu yine bu hâlde alıp gelerseniz açıkçası hiçbir şey yapamayız!” dedi. Ana, doktorun odasından ağlayarak çıktı ama oğlunun yanına geldiğinde kirpikleri kupkuruydu...

Bu yılın yazını Sabir, her zamanki gibi olmasa da, her nasılsa daha iyi geçirdi. Artık içmiyor, tüttürmüyor, hiçbir şey söylemeden kafasına göre bir yerlere çekip gitmiyordu. Kendine oldukça dikkat eder hâlde gelmişti. Lakin ne kadar olsa da onun sağlığı o kadar iyi değildi.

Bu yılın güzü sanki bir hesabı varmış gibi erken geldi. Yağış bol oldu. Serin hava Sabir'in sağlığına iyi gelmiyordu. O, eve hapsolup kalmıştı... Buvgul tey-

ze büyük oğlunun başının etini yiyip iyi ki kömürü çokça aldırması, kömürlüğe yığılmıştı. Ekimin yarısı geçmişti ki onun odasında soba yakıldı. Sağlam adamın bedenine iyi gelen, gücüne güç katan serinlik ve nemli hava, gariptir ki Sabir'e iyi gelmiyordu. Tıpkı yaz mevsimindeki gibi sıcak evde o oldukça sağlıklı yaşardı. Bunun için Buvgul teyze Memetkul'a "Kömür temin et, kömür!" diye sık sık tembih ederdi. O, hiçbir şey söylemezdi böyle zamanlarda ama gücüne gitmiş gibi de burnundan solurdu. Buvgul teyze, küçüğünden sebep büyük oğlunun gözüne kendinin dert gibi göründüğünü bilir, bazı bazı da "Memetkul bana kırılıyor, anam evlat ayırıyor." diye düşünür; aklından da "Allah göstermesin, onun eline kalırsam perişan olurum." diye geçirirdi. Ancak onun bu düşünce ve tasavvurları uzun sürmez, kendinin geleceği hakkında düşünüp dertlenmeyi istemezdi.

Yeni yıl yaklaştıkça Sabir yine huzursuzlanmaya başladı. Okuduğu kitapları bir kenara koyup pencereden dışarıya bakardı sadece... Dışarıdaysa... Lapa lapa kar yağar, çatıların sundurmalarında bilek kalınlığındaki halka halka *sümelek*¹ler sallanır, havanın soğukluğundan kuşlar dahi kanat çırpılmaktan vazgeçerdi. Oğlunun bu seferki yeni yıldan da mucize beklediğini anlayan ana, kendince kutlamaya hazırlık görmeye başladı. Tavan arasından geçen yılki suni çam ağacını alıp getirdi. Süsleri bir bir astığı sırada Sabir yanına gelip onun elinden tuttu, anasını kendine baktırdı.

"Bütün işler senin başına kalıverdi, ana... Benim için boşuna avare oluyorsun ya..."

"Dert etme, bana bir şey olmaz. Sağ salim yaza çıkalım hele, sonra bütün işi sana teslim ederim ama şimdi şu süsü nereye asacağımı bilemiyorum."

"Ver bana, sen dinlen biraz."

Buvgul teyze süslerin doldurulduğu çuvalı oğluna verip geri geri giderek varıp kerevete oturdu. Yorulduğunu hissetti. İçini huzur kaplayınca döşek gözüne rahat göründü. Ama... Çamın etrafında dolanıp hevesle süsleri asan oğlunun gözlerinde yaşamaya, sevmeye olan iştihayı görünce gayriihtiyari içi taştı...

Yeni yıl akşamı... Mucize yaşanmadı ama Buvgul teyzenin bir gün evvel bizzat kendisinin gidip davet ettiği misafirler geldi. Arkadaşlarını gören Sabir, mutlu oldu. Gece yarısına kadar laflayıp oturdular. Bu durum, her hâlükârda pencereye gözünü dikip oturmaktan iyiydi ya! Sonunda misafirler gitti. Ana oğul meyus bir hâlde yine yalnız kaldılar. Ev sıcak oldu, bahanesiyle Sabir tekrar pencerenin önüne gitti.

Sokaktaki kutlama tantanaları hâlâ devam ediyor; birbirine karışan sesler, gü-lüşmeler kulağa çalınıyordu. Ana oğulu bağına basan odaya öylesine derin bir sessizlik çökmüştü ki bundan evin duvarları bile sıkılıp gitmiş gibi mahzun görünüyordu. Bir ara Sabir'in omuzları titremeye başladı. Buvgul teyze içi par-

1 Özbekistan'da nevrüzda hazırlanan bir tatlı çeşidi.

çalanarak oğluna baktı. O anda Sabir arkasına döndü. Onun kansız yüzünden iri iri damlalar süzülüyordu. Buvgul teyze anlamıştı, Sabir her şeyi biliyordu: Kendisinin uzun süre yaşayamayacağını da... Merverit'in gelmeyeceğini de... Lakin bunu anasından saklıyordu. Tıpkı anasının da ondan sakladığı gibi ama o anda kendisini tutamamıştı. Sanki dünyanın bütün dert ve elemi onun gözlerinde toplanmıştı.

Buvgul teyze oğlunun başını göğsüne bastı. Sıcak gözyaşları artık onun göğsünü delip yüreğine damlıyor, oradan da kan olup damarlarına sızıyordu. Sabir, derin bir iç geçirdi ve sertçe dönüp tekrar pencereye baktı. Dışarıdaysa hâlâ bağırtılı çağırılı, tantanalı hayat devam ediyor; nefes alıyor, damarları pıt pıt atıyordu. İnsanlar öbek öbek toplanıp sokağı dolduruyor, birbirlerine bir şeyler söylüyor, kahkahalar atıyordu. Onlar soğuktan korkmuyorlardı. Eğer isterlerse işte şu karşıdaki ufukta karaltı şeklinde görünen şu şefkatsiz dağın hörgücünden öte tarafa geçip gitmeye bile kadirdi onlar ama böyle bir hayat Sabir'e yabancıydı... Buvgul teyze bir ara "Bu yıl da kar yılıymış ya! Bizde bile bu kadar fazla yağdı, dağ... taraflarını söylemeye bile hacet yok." dedi. Sanki susup otursa oğlu bakışlarıyla camı delecekmiş, dışarıya fırlayıp çekip gidecekmiş gibi endişeye kapıldı. Sabir cevap vermedi.

"Dağ yolu kapanıp kalmıştır..." dedi Buvgul teyze tekrar.

Sabir "Ana, artık dinlen." dedi ve yavaşça döndü. Onun çenesi titriyordu. Buvgul teyze itiraz etmedi.

* * *

Sabahleyin saat sekiz sularından verandadan kulağına gelen gürültü patırtıyla irkilerek yerinden kalktı Buvgul teyze. "Kütük gibi uyumuşum ya! Bana ne oldu ki?" diye kendi kendine konuşup toparlanırken iç tülbendini başına taktı, kaftanını alelacele omzuna atıp dışarı çıktı. Kapının önüne çıkar çıkmaz Sabir'i sürükleyerek gelen Memetkul'u görünce aklı başından gitti. Buvgul teyze "Sabir'i bırak hemen, tenesire gelesice!" deyip koşarak gitti, Memetkul'un ellerine yapıştı.

"Elini çek! Bileğini çok sıkmışsın, geberesice..."

Memetkul öfkeyle "Yoldan çekil ana!" deyip sinirle anasını ittirdi.

Buvgul teyze dengesini kaybederek yalpaladı, kendini toparlayıncaya kadar Memetkul kardeşini inatçı öküzü sürükler gibi sürükleyerek evin girişinden içeri girdi.

"Ana! Niye anamı..."

Kapı sertçe kapatıldı. Buvgul teyze kendini toparlayıp içeriye girdiğinde Memetkul, Sabir'i çoktan kerevetin ayağına bağlamıştı. Memetkul anasının önüne siper oldu.

“Ona yaklaşma ana! Önce söyleyeceklerimi dinle! Ona bakma, hiçbir şey olmaz oğulcuğuna! Yün başörtünle bağladım elini...”

“Cin mi çarptı seni, evladım?”

“Bu oğlun, seher vaktinde nerelerde geziyor, biliyor musun? Bilmiyorsan öğreniver. Bu, ezanda korsan taksici Mehkembay’ın evine gitmiş; yattığı yerde adamın yakasına yapışmış, epeyce tekmelemiş! ‘Senin yüzünden şu hâle düştüm!’ diye boğazı yırtılıncaya kadar durmadan bağırmış. Yine de Mehkembay insaf etmiş. Bu ne kadar tekmelese de ses çıkarmadan durmuş. Oğlu gelip beni çağırdığında bile bu salak evladın, korsan taksiciyi çuval gibi tekmeleyip duruyordu. Güçlülükle ayırabildim. Eve gelinceye kadar bana da bütün hünerini gösterdi, durmadan sövdü ya! Tövbe! Ağzı küfürden başka bir şey bilmiyor bu oğulcuğunun. Yalvarıyorum ana, bu sefer oğlunu savunma! Mehkembay Ağa’nın yanına gidip yanlış iş yaptı. Doğru, şu adam arabasıyla çarpmasaydı Sabir bu hâle düşmezdi lakin o adam da yaptığına münasip cezasını aldı, hapse girdi, yatıp çıktı.”

Sabir, gözlerini kan bürümüş bir vahşi gibi “Cezasını aldığı yok!” diyerek bağırdı. Onun dudakları morarmış, iki şakağındaki damarları oklava gibi çıkmıştı.

“Hapse girip çıktı ya!”

“Ona on yıl verilmişti lakin o iki yılda çıkıp geldi. Bununla cezasını çekmiş mi oluyor? İnsanın değeri bu mu? Doğru, canlı kaldım lakin böyle yaşamaktansa ölmem daha iyiydi...”

Sabir, ellerini çözmek için öfkeyle çırpındı ama çabaları netice vermeyince birden ağlamaya başladı.

Kambur bir heykel gibi donup kalan Buvgul teyze, koşar adımlarla gidip oğlunun önüne çömeldi “Canım sana kurban olsun... Vay ölem! Üstün başın sırlıklam oluvermiş ya! Hemen kıyafetini değiştirmek gerek!” diyerek eli ayağına dolaşa dolaşa Sabir’in ellerini çözmeye girişti.

Memetkul “Çekil, ben...” diyerek yaklaştı.

Buvgul teyze bütün gazap ve nefretini “Defol!!!” sözüne yükledi. Memetkul öylece kalakaldı, bekledi, bekledi sonra başını avuçlarının içine alarak çıkıp gitti. Akşam olunca Sabir’in ateşi yükseldi. Komşu gelin ateş düşürücü iğne yaptı, beş dakika geçer geçmez Sabir’i titreme tuttu, o kendinden geçti.

Yine hastane. Hava soğuktu. Oda, ondan daha beter soğuktu. Diz boyu karın üstüne yine lapa lapa kar yağıyordu. Buvgul teyzenin gözüne tabiat, merhamsız görünmeye başladı. “Yavrumun nasibine havalara ılık, sıcak olurse ne olurdu? Nasıl bir beladır ki? Yavrumun canına mı kastediyor?” diye düşünüyordu ana, yüreği sıkılarak. Sabir’in ateşi düşmüştü ama durumu oldukça ağırdı. Böyle olsa bile bir hafta sonra onun eve gitmesine izin çıktı. Buvgul teyze “Yavrum yine beş, altı gün yatsa olurdu. Ateşi düştü, ama...” dedi doktorun

yanına gidip. Tanıdık doktor “Geçen sefer söylediklerim hatırlanıyor mu?” diyerek teyzenin sözünü kesti ve ekledi:

“Yıllardır imkân elverdiğince oğlunuzu tedavi ettik yine tedavi ediyoruz. Bu sefer kalbi ufak bir kriz geçirmiş. Gerekli müdahale yapıldı. Burada yatmasından fayda yok! Soğuğu görmüyor musunuz? Borular yarıldığından hastanenin buzdolabından farkı yok...”

“Hemen ısıtıcı alıp geleyim...”

“Anlamıyor musunuz, hanımefendi!”

“Her ne olsa da burada kalması iyi olur mu ki, diyorum...”

“Fazla oda yok.”

Odaya iri yarı olan doktor girdi.

“Gidebilirsiniz!” diye mülayimce cevap verdi tanıdık doktor. Buvgul teyze koridora çıkıp kapıyı kapattı. Düşüncelere dalmış hâlde kapıya dayandı. Bu sırada içerideki tanıdık doktorun sesi duyuldu:

“Oğlunun üç aylık ömrü kalmış. Artık ona iğnenin, ilacın faydası yok! Lakin bunu, şu biçare kadıncağıza söyleyemediğim için çaresizim. İnsanlarımız ne kadar da anlayışsız!”

Buvgul teyzenin eli ayağı buz kesti... Gözünü açtığı anda oğlunun yattığı odada buldu kendini. Üstüne battaniye örtülmüş, koluna serumun iğnesi saplanmıştı... Yastıktan başını kaldırıp gözünü ayırmadan anasının yüzüne bakan Sabir’in kurumuş dudaklarından yayılan kelimeler, çok çok uzaklardan geliyormuş gibi hissediliyordu:

“Kendine geldin mi, ana?”

Buvgul teyze başını birazcık kaldırıp oğluna baktı.

“Ben iyiyim, yavrum, ya sen?”

“Yarın eve gidecekmişiz!”

Sabir’in sesi öylesine netti ki kesinlikle hasta adamın sesine benzemiyordu. Buvgul teyze boş eliyle yakasını tuttu...

Duvarların sıvası dökülmüş, delik deşik; pencere camları puslu, epeyce bakımsız ama yine de kıymetli ev... Eve geldikten sonra da tanıdık doktorun sözlerini düşündükçe daha da korktu Buvgul teyze: “Evladımın gününün, saatinin bitip tükendiğini anlamıyor muyum? Hastanede olsa... O kadar sıkıntı çekmezdi miydi ki? Kim bilir, yavrum yaşamayı bu kadar istemiyorsa belki daha mı çok yaşar! İlaç, tedavi boşunaymış. Kullanmaya kıyamadığı ilaçları başkalarına satar ya artık! Odayı da muhtemelen birine ayırmıştır? Sabir haklı! İnsanın değeri bu mu?”

Buvgul teyze sabahtan akşama kadar oğlunun yanından ayrılmıyor, uyuduğu vakitlerde yüzüne bakıp duruyor, uyandığında da bir yıl görüşmemiş adamlar gibi saatlerce konuşuyorlardı. Aklına ne gelirse onu konuşuyordu, mühimi Sabir mahzun düşünceler girdabına düşüp kalmasın, yeterdi. Oğlunun solgun yüzünde birdenbire beliren tebessümün kaybolup gitmemesi için kadersiz ana neler yapmazdı ki? Buvgul teyze bazı bazı oğlunun arkadaşlarını misafirliğe davet etmeyi de unutmazdı. Şubatın ortalarında Sabir tamamen yatağa bağlanıp kaldı. Öyle ki hacetini bile anasının yardımı olmadan göremiyordu. O, mahcubiyetinden kızarak “Ana benim yüzümden sokağa bile çıkmaya fırsat bulamaz oldun. Çocukluğumda baktığın yetmezmiş gibi şimdi de altımdan alıyorsun.” derdi.

“Sokağa çıkamayıp kaldın, diyorsun tamam da böylesi soğukta neyime gerek benim? Soğukta titreye titreye kapı gezmektense sıcacık evde oturmam iyi değil mi? ‘Evinize girsem çıkasım gelmiyor asla!’ diyor iğneci gelin. Onların evi buzdolabına dönmüş. Kömürleri yokmuş.”

“Yaza çıkabilirsem elini sıcak sudan soğuk suya sokturmayacağım!”

“Yaza da ne kaldı şurada? Şubat bitti bile. Martın şöyle böyle biraz ayazı olur da!.. Lakin nisandan korkmasan yeridir. Sonra, kalanı yaz, inşallah!”

Bu şekilde samimi başlayan sohbet bir saatlerden sonra tamamıyla başka bir şekle bürünürdü.

“Ana! Şu adam kim? Ne zamandan beri orada durmuş bana bakıyor...” deyip yattığı yerden gözüyle kapı tarafını işaret ederdi Sabir.

Buvgul teyze yüreği cız edip “Orada hiç kimse yok, yavrum!” diye cevap verirdi.

“Dikkatlice bak, ana! Bana bakıp duruyor işte!”

“Yoruldu yavrum, biraz dinlensen mi?”

“Önce şu, buradan gitsin! Anaaa! Ben, o, tanımadık biri desem de... Babammış ya! Bak ana! Babam geldi. ‘İçeri buyur!’ demeyecek misin? Sofra sermeyecek misin? Niye öylece bakıp duruyorsun, ana? Nihayet babam geldi!”

“Tamam, babanla ben kendim ilgilenirim. Sen uyuyuver birazcık, sonra...”

“Niye söylediğimi yapmıyorsun ana? ‘Babanla ben ilgilenirim!’, demen bu mu? İlgilenmezsen ilgilenme, kendim...” deyip Sabir kalkmaya çalıştı.

Buvgul teyze “Canım yavrum...” deyip oğlunun omzundan tutup yerine yatırdı ama Sabir tekrar kalkmaya çalıştı.

“Canım yavrum, sen yat... Babanla ben ilgilenirim, dedim ya... Sen birazcık dinlen ne olur!”

“Ana... Anacığım...”

Yumruk kadar kalmış ihtiyar kadına bile karşı koyacak dermanı kalmayan Sabir, kendini yastığa bıraktı, ağlamaya başlamıştı artık.

“Niye söylediğimi zamanında yapmadın, ana? Babam gücenip gitti. Yoksa düğünü babamsız mı yapacağız? Babam olmadan mı yapacağız düğünü?”

Buvgul teyze oğlunun rengi solmuş yüzünü okşarken “Üzülme, baban yine gelir.” dedi. O, hüngür hüngür ağlıyordu.

“Gelirim, dedi mi babam?”

“Gelirim, dedi. Kendin de duymadın mı?”

“Duymadım... Lakin babama inanırım, gelirim, demişse gelir. Elbette, gelir!”

Sabir yavaş yavaş sakinleşti, uyudu. Başka bir gün gece yarısı Buvgul teyze, Sabir’in korkutucu feryadıyla yüreği yerinden çıkacakmış gibi uyandı. Sabir yattığı yerde iki büklüm olmuş “Ana, şuradaki yırtık pırtık giyimli kadını çıkar! Üstüme üstüme geliyor. Kovala! Kovala diyorum!” diye bağırıyordu. Buvgul teyze can havliyle koşturup lambayı açtı sonra buz gibi su alıp geldi, oğlunun yüzüne serpti. Sabir, derin bir nefes aldı ve birden sakinleşti. Buvgul teyze yavaşça eğilip oğlunun göğsüne kulağını dayadı, güm güm atan kalbi birkaç saniye hızlı hızlı çarptı sonra yavaş yavaş normale döndü. O rahatlayarak nefes aldı, lambayı söndürmeye gitti. O esnada birdenbire oğlunun yüzüne gözü düştü. Sabir sanki bir dakika bile uyumamış, sayıklamamış adam gibi gözlerini iri iri açmış, anasına bakıp duruyordu.

“Susadın mı, yavrum?”

“Susadım ama kaynatılmış pirinç suyunu içmem artık.”

“Niye?”

“Hiç olmazsa düğünümde pirinç suyunu sokuşturma, ana!”

“Düğün!”

“He, düğünüm oluyor! Sen niye düğüne gitmiyorsun, ana? Herkes bahçenin tozunu kaldırarak oynuyor ya! Yoksa Merverit’in benimle evlendiğine inanmıyor musun, ana! Endişelenme! Merverit hastalığımı biliyor. Bilerek evleniyor benimle. O bana ne dedi, biliyor musun? Ayıp da olsa söyleyeceğim sana çünkü benim senden başka kıymet bilenim, sırdaşım yok! Söyleyivereyim mi, ana?”

“Söyleyiver yavrum!”

“Ben senin yüreğini seviyorum, iç çamaşırının altında başka bir şeyin olması şart değil, dedi bana.”

Buvgul teyzenin yüzünü ateşler bastı. Söyleyecek bir şey bulamadı.

“İşte, gördün mü ana! Merverit ne kadar da dâna! Başka hiçbir kadın böyle bir şey söylemezdi. Bunun için de onu deliler gibi sevdim ya! Neden susuyorsun ana? Yoksa bana gücendin mi?”

Sabir anasının elinden tuttu.

“Mutluyum, yavrum...”

“Niye o zaman bize mutluluk dilemiyorsun ana?”

“Mutlu olun, inşallah... Bir yastıkta kocayın... İnşallah...”

Buvgul teyze hiçkırta hiçkırta ağlamamak için kendini zor tuttu.

“Şimdi bir oynayıversen ana! Benim düğünümde oynamayacak mısın? Ağabeyimin düğününde pek bir oynamıştın ya!”

“Oynayacağım, yavrum... Az biraz nefesimi toplayayım...”

“Kalk, kalkıver hadi! Herkes sana bakıyor, oynayıver ana, anacığım...”

Sabir’in titreyen parmakları, anasının ellerini hareket ettirmeye başladı.

“Tamam, oynuyorum.”

Buvgul teyze dudaklarını iyice sıktı, yerinden kalktı. Sabir “Hey çalgıcılar!” diye bağırdı:

“Dünyadaki en güzel havayı çalın! Benim anam oynayacak! Benim anam!”

Buvgul teyze gözlerini sıkıca yumdu, incecik bileklerini yukarı kaldırdı. Bütün gece kendi düğününü yapan, bir şeyler yapmak için çırpınan Sabir, tan vaktine yakın sakinleşip uyudu. Buvgul teyze de titreye titreye gidip kendini yatağa bıraktı. İki saat sonra kendine gelip rahatlamış şekilde uyandı. Yanında Memetkul oturuyordu. O, yere bakarak “Bugünden itibaren kovsan da gitmiyorum. Sabir’e kendim bakacağım. Hanife gelip evdeki işlerle meşgul olacak.” dedi. Buvgul teyze yerinden kalkıp iç tülbindini düzeltirken “Sabir’e kendim bakarım, onu bahane edip kendinize iş çıkarmayın!” dedi.

“Baksam ne olur? Geceleyin Sabir bağııyormuş... Etraftan duydum! Tek kelime dahi söylemiyorsun ya!”

“Karga gak dese insanlar ‘Sabir bağıırdı.’ diyor. Sen de hanımın da zahmet etmeyin!”

“Seni hiç anlamıyorum ana. Beni bu kadar kötü göreceksin ne kusur ettim?”

“İki evladın var, hangi birini kötü görüyorsun?”

“Niye evlat ayırıyorsun öyleyse? İyisi ‘Sana güvenmiyorum!’ deyip açığıını söyleyiversen ya!”

Buvgul teyze onun söylediklerine itibar etmedi.

* * *

Geçen yılın güzü erken gelmişti. Yeni yılın baharı niyedir gecikti... Yağmurla karışık kar durmadan yağıyordu. Nem bitmiyor, acı soğuğu taşıyan rüzgâr, bir türlü dinmiyordu. Öyle ki mayısın birinci gününde kar yağdı. Sabir, günden güne güçten düşüyor, geceleri nefesi sık sık daralıyordu. Boynu söğüt çırpısı gibiydi, kaburgalarını saymak mümkündü; ateş, kuruyup gitmiş çelimsiz be-

denini durmadan titremeye sokuyor ama dili her daim olduğu şekliyle bülbül gibi şakıyordu.

“Ana! İyileşirsem, borç da olsa birinden alıp sana dünyayı gezdireceğim!”

“İnşallah, arzun gerçekleşir, yavrum.”

“Ama şimdi öyle dışarıya çıkasım var ki! Kendi başıma çıkıp sokakları bir dolaşıp gelsem, diyorum... İşte şuramda taşa dönen şey çözümlüp gider mi ki?”

“Abine söylerim. Hemen gelir, seni alıp bahçeye çıkarır.”

“Abim beni kucaklayıp çıkarır mı ki?”

Buvgul teyze ne diyeceğini bilemedi, üzüntüyle sağa sola sallandı.

“Ne oldu? Beni, bir ömür kötürüm kaldı, diye mi düşünüyorsun? Ben daha kendi ayağımla yürüyeceğim! Hele bir yaz gelsin...”

Sabir pencereye mahzun bir şekilde baktı.

“Fakat şimdi abimi çağırma! Ne zaman ki düzelirim o zaman kendi ayağımla yürüyüp avluya çıkarım! Az kaldı, yine biraz sabredersem... Yeter!”

Buvgul teyze içinden oğlunun metanetine hayret etti; bu kadar azaba, sıkıntıya rağmen yine de Sabir’in hayata olan bağlılığının bitmemesini, güneşin her doğuşuyla gelen yeni günü ümitle karşılaşmasını gördükçe hayrete kapılırdı. Ama akşam olunca o yine kendini kaybediverirdi. Bilhassa sonraki günlerde yanına birinin gelmesinden de hoşlanmaz oldu. Hâl hatır sormaya gelen tanıdık bildiklerini hemencecik kovardı:

“Defolun hepiniz buradan! Ziyafet mi var burada size? Kim çağırdı sizleri? Film izlemeye mi geldiniz buraya?”

Sabir, hakaretamiz sözlerle söver, eline gelen her şeyi kapıya doğru fırlatırdı. Memetkul bir gün anasına acıyarak “İşte, Sabir diye diye yiyip bitirdin kendini ya! Hâline bir bak, iğne ipliğe döndün! Onun bundan sonra düzelmesi zor... Evden yayılan sidik kokusu insanın boğazını yakıyor. Senin burnun alışmış, bu sebeple kendin fark etmiyorsun. Lakin insanlar neler söylemiyor ki!” dedi.

“İnsanlar da benim evime gelmeyiversin!”

“Söylenenler sadece bu değil! ‘Kaç yaşına gelmiş delikanlıyı kendi yıkayıp temizliyor, bu ihtiyarın imanı da kalmamış.’ diyenler de var neticede!”

“Benim imanın, evladım! İşin o kısmıyla senin işin olmasın!”

“Çabuk sinirlendiğimi bilip kardeşimin yanına yaklaştırmıyorsun beni. Biliyorum bunu. Benimse sana içim acıyor. Sabir artık eskisi gibi olmaz. İyisi mi onu bakımevine yerleştireyim...”

Memetkul sözünü bitiremedi, yüzüne gelen şamardan gözünden ateş saçıldı. Buvgul teyze “Yıkıl karşımdan! Defol!” deyip kapıyı ardına kadar açtı. Memetkul çıkıp gitti. Buvgul teyze biraz bekledi sonra hemen gidip sokak kapısının

desteğini sıkıca yerleştirdi. Ana “Aklımı kaçırıyorum!” diye içinden geçirdi eyvanın sütununa dayanırken.

Sarhoş Memetkul gece yarısına doğru kapının önünde epeyce bekledi. Buvgul teyze kapıyı açmadı. Memetkul, pencerenin önüne gelip ağlayıp sızladı:

“Ben her daim sizin için iyi olsun istiyorum... Lakin sen bunu anlamıyorsun! Biliyorum, sen olmasaydın kardeşim ta ne zamandan ölüp giderdi. Ama kendini de düşün ne olur!”

Bu söylenenleri Sabir de duydu. Soru sorar tavırla anasına baktı. Sonra “Bazen insanlar dertten de tehlikeli oluyor.” diye mırıldandı. Buvgul teyze önemseyip cevap vermedi. Memetkul ağladı, ağladı sonunda gitti. Yarı karanlık odada ana oğul kaldılar. İkisinin de ahvali iyi değildi ama tek kelime bile söylemiyorlardı. Nice günleri başlarından geçiren ana oğul, şu anda birbirlerine teselli etmenin boşuna olduğunu biliyorlardı...

Haziranın on beşinci günü Sabir dünyadan göçtü. Şu günden sonra havalar birden ısındı. Güneş, kıpkırmızı asumandan sıcağını esirgmeden saçıyor; yeryüzü, ateşe atılmış ceviz misali bütünüyle parçalanacakmış gibi çatırıyor, ulu ağaçlar günden güne göğe doğru uzayıp gidiyordu... İnsanlar mutlu bir şekilde “Yağmurun bol olmasından ekinin durumunun iyi olacağı belli! Bu yıl bolluk, bereket olacak, inşallah!” diyorlardı. Böylesi bir mutluluk, bir tek Buvgul teyzenin içinden geçmiyordu. Verandanın direğine yaslanmış, mahzun bir şekilde otururken o, bir cümleyi tekrarları:

“Ben kötü oldum, sen rahat ol, yavrum...”

Sonra birden kahırlanıp alev püsküren asumana bakarak Mecnunlar gibi fısıldadı:

“İnsanı eğlence için yaratıp onu da beceremediğin zaman, düşünüp de ölümü mü buldun? Sıcağın olmuş, niye vaktinde vermedin?”